

УДК 330.342.146

М. О. Полєнніков,

аспірант, Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

СКЛАДОВІ ТА ФОРМИ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

M. Poliennikov,

postgraduate Klasychnoho pryvatnoho universytetu, Zaporizhzhia

COMPOSITION AND FORMS OF THE STATE STRATEGY OF SOCIO-ORIENTED ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

Визначено, що складовими стратегії соціального партнерства є: партнерське мислення; взаємне доповнення; часткова участь; різноманітність форм об'єднання суб'єктів розвитку; поетапне використання технологій партнерства. Пайова участь у забезпеченні спільної партнерської діяльності передбачає об'єднання ресурсів з метою отримання синергетичного ефекту, який неможливо отримати поза партнерством. У цьому процесі беруть участь або можуть брати участь кілька типів суб'єктів розвитку: органи державного і місцевого управління, недержавні некомерційні організації, комерційні підприємства, бюджетні організації, громадяни. Ступінь їх взаємодії може бути різна, починаючи від обміну інформацією та закінчуючи формуванням спільних партнерств — юридичних осіб, чия спеціально організована діяльність має на меті соціально-орієнтований економічний розвиток району.

Зазначено, що форми об'єднання зусиль суб'єктів розвитку можуть бути найрізноманітнішими і суттєво залежать від конкретних умов і місцевих ініціатив. Стратегічно важливо приймати це різноманітність і відмовитися від спроб використання єдиних схем і "перевірених" рішень. При цьому важливо розуміти, що основа розвитку люди, їх участь у вирішенні соціальних проблем, а мета розвитку — підвищення якості їх життя. Стратегія соціального партнерства передбачає впровадження в практику спеціальних технологій, що підвищує рівень взаємодії (в першу чергу влади і громадськості), що сприяють формуванню партнерського мислення і становленню місцевих спільнот.

Запропоновано з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки правомірною постановку питання про доведення частки заробітної плати у ВВП до рівня європейських країн: головною диспропорцією, яка стримує економічне зростання і негативно впливає на якість економіки, є неприпустимо низький рівень заробітної плати найманих працівників. Причому низькою не взагалі, а низькою щодо нашої нижчою, порівняно з провідними західними країнами, продуктивності праці.

It is determined that the components of the strategy of social partnership are: affiliate thinking; mutual complement; partial participation; variety of forms of association of development subjects; the phased use of technology partnerships. Equity participation in the provision of joint partnership involves pooling resources in order to obtain a synergistic effect that can not be obtained out of partnership. Several types of development actors participate in this process or may participate: state and local government bodies, non-governmental non-profit organizations, commercial enterprises, budgetary organizations, citizens. The degree of their interaction may vary, ranging from information exchange to the formation of joint partnerships — legal entities whose specially organized activities are aimed at socially oriented economic development of the rayon.

It is noted that the forms of association of the efforts of the development actors can be diversified and substantially depend on specific conditions and local initiatives. It is strategically important to accept this diversity and to abandon attempts to use single circuits and "proven" solutions. It is important to understand that the basis of development of people, their participation in solving social problems, and the goal of development — improving their quality of life. The strategy of social partnership involves the introduction of special technologies into practice, which increases the level of interaction (first of all, the authorities and the public), which promote the formation of affiliate thinking and the formation of local communities.

In order to increase the competitiveness of the domestic economy, it is suggested that raising the share of wages in GDP to the level of European countries is legitimate: the main imbalance that holds back economic growth and negatively affects the quality of the economy is the unacceptably low wage level of wage earners. Moreover, it is not low at all, and low relative to our lower productivity, compared to the leading western countries.

Ключові слова: державна стратегія, соціальне партнерство, технології партнерства, формування партнерського мислення, соціально-орієнтований економічний розвиток, соціальні проблеми, конкурентоспроможність національної економіки

Key words: state strategy, social partnership, technology of partnership, formation of affiliate thinking, socially oriented economic development, social problems, competitiveness of national economy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ І ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Складовими стратегії соціального партнерства є: партнерське мислення; взаємне доповнення; часткова участь; різноманітність форм об'єднання суб'єктів розвитку; поетапне використання технологій партнерства. Партнерська мислення — це шанобливе ставлення до чужої думки, прагнення зрозуміти іншого, бажання і вміння вибудувати соціальні відносини. Бути партнером — означає: розділяти ідеї, брати участь у спільній діяльності, самостійно обираючи тип цієї діяльності, мати зобов'язання і здійснювати комунікацію. Розвиток партнерського мислення веде до зміцнення громадянської самосвідомості і зміни поведінки людей в бік більшої відповідальності за те, що відбувається.

Взаємне доповнення або "принцип взаємної доповнюваності" в партнерських відносинах означає, що в рамках спільної діяльності для досягнення найкращого результату кожен повинен робити те, що він робить краще за інших. Впровадження такого підходу на практиці вимагає значних зусиль. І, як правило, пов'язано з необхідністю відмови від звичних схем роботи, сформованих стереотипів, пов'язане з подоланням, а точніше "узгодженням" особистих амбіцій лідерів [1]. Взнявши на озброєння цей принцип, можна налагодити взаємодію з громадськими організаціями та відкрити їх нові можливості. Ця форма дозволяє багатьом організаціям правильно зорієнтуватися в своїй діяльності.

Пайова участь в забезпеченні спільної партнерської діяльності передбачає об'єднання ресурсів з метою отримання синергетичного ефекту, який неможливо отримати поза партнерства. У цьому процесі беруть участь або можуть брати участь кілька типів суб'єктів розвитку: органи державного і місцевого управління, недержавні некомерційні організації, комерційні підприємства, бюджетні організації, громадяни. Ступінь їх взаємодії може бути різна, починаючи від обміну інформацією та закінчуючи формуванням спільних партнерств — юридичних осіб, чия спеціально організована діяльність має на меті соціально-орієнтований економічний розвиток району.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ, У ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Проблеми соціальної політики та ефективності стратегії соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки висвітлено в працях провідних вітчизняних фахівців: Андрійчука В.Г., Саблука П.Т., Малика М.Й., Лупенка Ю.О., Гришової І.Ю., Шабатури Т.С.,

Крюковой І.О., Митяй О.В., Чирви О.Г., Наумова О.Б., Топіхи І.Н., Лагодієнка В.В., Борисовой В.А., Чупіса А.В., Русана В.М., Яневич Н.Я., Стоянова-Коваль С.С., Бондаренко А.В., Шибаєва Н.А., Катан Л. І.

Проте визначення складових та форм державної стратегії соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки потребує подальшого удосконалення з метою практичного використання в процесі аналізу ефективності соціальної політики України, також не розробленим залишається механізм впливу соціальних інвестицій на економічні та соціальні процеси в національній економіці.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження та визначення складових та форм державної стратегії соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Форми об'єднання зусиль суб'єктів розвитку можуть бути найрізноманітнішими і суттєво залежать від конкретних умов і місцевих ініціатив. Стратегічно важливо приймати це різноманітність і відмовитися від спроб використання єдиних схем і "перевіраних" рішень. При цьому важливо розуміти, що основа розвитку люди, їх участь у вирішенні соціальних проблем, а мета розвитку — підвищення якості їх життя. Стратегія соціального партнерства передбачає впровадження в практику спеціальних технологій, що підвищує рівень взаємодії (в першу чергу влади і громадськості), що сприяють формуванню партнерського мислення і становленню місцевих спільнот.

Соціальна відповідальність бізнесу — це добровільний внесок бізнесу в розвиток суспільства в соціальній, економічній та екологічній сферах, пов'язаний безпосередньо з основною діяльністю компанії і виходить за рамки визначеного законом мінімуму [2, с. 95]. У списку пріоритетних областей соціальних інвестицій перші позиції займають вкладення в персонал, створення безпечних умов праці та охорона здоров'я (всього представлено шість ключових напрямків: охорона здоров'я і безпека праці, розвиток персоналу, сумлінна ділова практика, природоохоронна діяльність та ресурсозбереження, соціально відповідальна реструктуризація, розвиток місцевої громади).

Економічні пріоритети обумовлені соціальними пріоритетами, які включають:

— освіту як сферу багатофункціонального розвитку потенціалу особистості і майбутніх поколінь;

— охорону здоров'я як сферу, стимулюючу поліпшення якості життя; економічну активність населення як механізм зниження безробіття, зростання рівня життя, самореалізації особистості;

— локальні території як джерело історико-культурної самобутності; адаптацію і соціалізацію молоді;

— розвиток споживчої, виробничої функції домогосподарства як основи соціальної структури суспільства;

— громадянську активність населення як основу демократичного розвитку;

— організацію спілок споживачів, товаровиробників та тощо, як засобу контролю над владою [3].

У сучасних умовах потрібно, перш за все, утворення нових форм міжнародних приватно-державних партнерств, що дозволяють отримати вигравш як на національному, так і на міжнародному рівні, за рахунок:

— економії матерії, енергії і часу за рахунок створення більш гнучких і ефективних ланцюжків вартості: інформаційних, логістичних, виробничих, збутових;

— безперешкодного перетікання інформації між різними рівнями (національним і глобальним) і фактичними і потенційними учасниками взаємодії з метою більш повного задоволення потреб суспільства, розвитку його різноманіття, дотримання інтересів сталого розвитку;

— творчого розвитку особистості, підвищення рівня освіти і культури, а, отже, зростання такої безпеки знаходження компромісу в разі розбіжності інтересів між різними сторонами макроекономічних процесів [4, с. 86].

Забезпечення економічної незалежності розвинених країн сприяє характер економічного обороту, який визначається відношенням високого обсягу товарів і послуг, вироблених усередині економічного простору країни, до сукупності низького обсягу імпорту товарів та послуг з інших країн і низького обсягу експорту товарів і послуг в інші країни. Економічний оборот відображає здатність національної економіки за рахунок внутрішнього виробництва забезпечувати всіх працівників країни товарами і послугами для відтворення їх робочої сили, а також вплив світової економіки на розвиток національної економіки. Вітчизняне виробництво на сучасному етапі його розвитку не в змозі забезпечувати громадян країни товарами і послугами. Для відтворення робочої сили необхідний імпорт продуктів споживання.

Розвиненість економіки опосередкована швидким впровадженням ефективних інновацій, їх комерціалізацією. Інноваційна активність, яка визначає використання досягнень науково-технічного прогресу в економіці, залежить від невід'ємною характеристики інноваційної економіки — високу частку заробітної плати в національному доході.

В Україні ця частка становить 30%, що в 2 рази нижче, ніж у США, Японії, Німеччини, Великобританії та інших розвинених країнах. Маючи на увазі, що ВВП на душу населення в Україні в 6—7 рази менше, ніж в тих ж країнах, приходимо до висновку, що в абсолютному обчисленні середня заробітна плата українського працівника приблизно в 10—12 разів нижче, ніж в розвинених країнах [5, с. 187]. Високий рівень заробітної плати в національному доході в розвинутих країнах відображає те, що в них створюється більший обсяг товарів всередині країни в розрахунок на душу населення. Величина доходу у вигляді заробітної плати формується в результаті того, що працівники будь-яких галузей і сфер діяльності на свою заробітну плату купують товари і послуги в галузях, виробляю-

чих предмети споживання. Отже, розмір загального фонду заробітної плати визначається загальною вартістю предметів споживання. Загальний низький рівень ВВП у розрахунок на душу населення і низька частка заробітної плати в національному доході — наслідок низького загального рівня індивідуальних доходів, сформованого в Україні.

Висока частка заробітної плати в національному доході робить інновації двигуном економіки. У розвинених країнах цей показник досягає 70%, витрати робочої сили на вітчизняних підприємствах не є значною частиною його витрат. Підприємцю в розвиненій країні вигідно замінювати дорогий фактор, яким є робоча сила, дешевшим — чимось особливим. Українському підприємцеві економічно недоцільно впроваджувати інновації: замінювати дешевий фактор виробництва, робочу силу, оскільки це не веде до здешевлення одиниці виробленої продукції. Вплив інновацій на економічний розвиток характерно для тих країн, де стабільно забезпечуються високі темпи зростання продуктивності праці, розвивається ринкова конкуренція. В Україні через низьку продуктивність праці та пов'язаного з нею низький рівень заробітної плати в національному доході активність з боку підприємців в питанні інноваційного розвитку проявляється слабо. Звідси нелогічним видається пропозиція ряду авторів стратегій про одночасне підвищення заробітної плати, збільшення продуктивності праці і стимулювання інноваційної активності підприємств [6, с. 118]. З метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки Д. Львів вважав правомірною постановку питання про доведення частки заробітної плати у ВВП до рівня європейських країн: "головною диспропорцією, яка стримує економічне зростання і негативно впливає на якість економіки, є неприпустимо низький рівень заробітної плати найманих працівників. Причому низькою не взагалі, а низькою щодо нашої нижчої, порівняно з провідними західними країнами, продуктивності праці". О.І. Кулинич, навпаки, досить суперечливо пов'язує майбутнє зростання української економіки з використанням дешевої робочої сили, і серед короткострокових заходів його досягнення називає створення сприятливих умов для залучення іноземних інвесторів, введення жорстких заходів щодо обмеження вивозу капіталу з України, збільшення митних зборів і введення обмежень на ввезення імпортних аналогів українських товарів [7]. Подібне посилення заходів, спрямованих на досягнення національної самодостатності, може зіткнутися на практиці з неможливістю мобілізації власних ресурсів замість залучення імпортних технологій і товарів споживання.

У цілому, рівень освоєння інновацій визначається часткою інноваційно активних підприємств. У 1970-ті рр. в СРСР питома вага промислових підприємств, які ведуть розробку і впровадження нововведень, становив приблизно 66% від загального числа підприємств. У 2016 р. в Україні вона знизилася до 9,4% в видобувних і обробних виробництвах, до 12,5% в галузях зв'язку та діяльності, пов'язаної з інформаційними технологіями (в розвинених країнах цей показник перевищує 70%). В Україні спостерігається низька інноваційна активність підприємств. Дані останніх років свідчать про певну стагнацію в цій сфері.

Техніко-технологічні показники економічного розвитку обумовлені часткою заробітної плати в національному доході, що впливає на конкурентоспроможність виробництва, продуктивність праці. До таких показників можна віднести середній вік обладнання, коефіцієнт оновлення

основних фондів і ступінь їх зносу. Це зумовлює наростаюче технологічне відставання української економіки від розвинених країн. Якщо в розвинених країнах за останні 10—15 років завершилося впровадження четвертого технологічного укладу і почалося впровадження нових технологічних укладів, то в Україні виробнича база промисловості характеризується витісненням продукції п'ятого технологічного укладу (електроніка, комп'ютери, телекомунікації, роботобудування, ІТ послуги) виробами четвертого і третього укладів (автомобілебудування, електротехнічне машинобудування, виробництво сталі і прокату).

ВИСНОВКИ

Низький рівень інноваційного потенціалу економіки України пояснюється незначною часткою інноваційної продукції в загальному обсязі виробленої продукції; низьким техніко-технологічним рівнем виробництва, високим ступенем фізичного і морального зносу устаткування, що експлуатується, низьким значенням коефіцієнта оновлення основних фондів підприємств. До цих причин слід додати високу вартість впровадження і комерційного освоєння інновацій в порівнянні з використанням більш дешевих факторів виробництва, одним з яких є робоча сила; високу конкурентоспроможність зарубіжних наукомістких товарів. Більш того, вітчизняні підприємства науки характеризуються низькою матеріально-технічною оснащеністю, нестачею кваліфікованих кадрів і старінням кадрів. Спостерігаються зниження стимулювання наукової праці і відтік вчених і фахівців за кордон або перехід до структур, які пов'язані з науковою діяльністю. Частка вищих навчальних закладів в структурі української науки, що виконують дослідження і розробки, низька в порівнянні з розвиненими країнами (близько 5% витрат на науку в порівнянні з 21% в країнах ЄС і 14—15% в Японії і США190).

Відрізняє вітчизняну економіку залежність від експорту сировини та імпорту товарів споживання вимагає структурної перебудови економіки при переході на інноваційні рейки економічного розвитку, пов'язаною з досягненням економічної незалежності і самодостатності, переорієнтацією експортно-орієнтованих галузей на потреби внутрішнього ринку. Державне регулювання такого переходу може погіршити структурні перекося, оскільки розвиток інноваційної економіки ініціюється саморегульовані ринковими механізмами. Невипадковим виглядає намір керівництва країни внести зміни в "Концепцію 2020". Однак це не суперечить реалізації інноваційних державних програм, які не ґрунтуються на розвитку ринкової економіки. Прикладом тому може служити досвід СРСР, коли успішно реалізовувалися проривні проекти в ключових галузях промисловості.

Література:

1. Інтернет-сервер офіційного сайту національного форуму профспілок України. Соціальні підсумки 2011 року: прірва між багатими і бідними та ліквідація соціальних зобов'язань [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://maidan.org.ua/2011/12/sotsialni-pidsumky-2011-roku-prirva-mizh-bahatymi-i-bidnymi-ta-likvidatsiya-sotsialnyh-zobovyazan>
2. Соловьев В.П. Новые возможности и новые проблемы инновационного развития экономики: опыт самодостатности / В.П. Соловьев // Инновации. — 2011. — № 9 (155). — С. 90—97.

3. Родрик Д. Промышленность — основа жизнеспособной демократии [Електронний ресурс] / Дэни Родрик // Ведомости. — 2011. — 18 авг. — Режим доступу: http://www.vedomosti.ru/opinion/news/1343272/proizvodstvennyj_imperativ

4. Бондар-Підгурська О. В. Реінжиніринг як універсальний інструмент інноваційного розвитку економіки / О. В. Бондар-Підгурська // Проблеми економіки. — 2014. — №4. — С. 84—90.

5. Сороко Э.М. Золотые сечения, процессы самоорганизации и эволюции систем. Введение в общую теорию гармонии систем / Э.М. Сороко. — 2-е изд. — М.: Эдиториал УРСС, 2006. — 264 с.

6. Кулаков Г.Т. Феномен золотого сечения как фактор структурной устойчивости и гармонии динамических систем / Г.Т. Кулаков, В.В. Кравченко, О.В. Бондар-Подгурская // Математичне моделювання процесів в економіці і управлінні проектами і програмами: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (Коблево, 14—20 верес. 2015 р.). — Харків: ХНУРЕ, 2015. — С. 116—119.

7. World Intellectual Property Report 2011. The Changing Face of innovation [Electronic resource]. — Електрон. текст. дані. — Mode of acces: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty/944/wipo_pub_944_2011.pdf (2011)

References:

1. Press service of the National Forum of Trade Unions of Ukraine (2011), "The social results of 2011: the gap between rich and poor and the elimination of social obligations", available at: <http://maidan.org.ua/2011/12/sotsialni-pidsumky-2011-roku-prirva-mizh-bahatymi-i-bidnymi-ta-likvidatsiya-sotsialnyh-zobovyazan> (Accessed 20 March 2016).
 2. Solovyov, V. P. (2011), "New opportunities and new challenges of innovation development of economy: experience self-interview", Innovations, vol. 9 (155), pp. 90—97.
 3. Rodryk, D. (2011), "Industry — the basis of a viable democracy", available at: http://www.vedomosti.ru/opinion/news/1343272/proizvodstvennyj_imperativ (Accessed 20 March 2016).
 4. Bondar-Pidhurska, O.V (2014), "Reengineering as a universal tool for innovation development of economy", Problems of Economics, vol. 4, pp. 84—90.
 5. Soroko, E. M. (2006), Zolotyie sechenija, processy samoorganizacii i jevoljucii sistem. Vvedenie v obshhuju teoriju harmonii sistem [Golden section, the processes of self-organization and evolution of systems. Introduction to the general theory of harmony systems], Jeditorial URSS, Moscow, Russia.
 6. Kulakov, G.T. Kravchenko, V.V. and Bondar-Podhurskaya, O.V. (2015), "The phenomenon of the golden ratio as a factor in structural stability and harmony of dynamic systems", Matematichne modeljuvannja procesiv v ekonomici i upravlinni proektami i programami Materiali mizhnar. nauk.-prakt. konf. [Mathematical modeling of processes in the economy and the management of projects and programs materials Intern. nauk. and practical], Koblevo, Ukraine, 14—20 Sept, pp. 116—119.
 7. WIPO (2011), "World Intellectual Property Report 2011. The Changing Face of innovation", available at: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty/944/wipo_pub_944_2011.pdf (Accessed 20 March 2016).
- Стаття надійшла до редакції 17.03.2018 р.*